

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка

14.03.2021 р. (протокол № 3)

Ректор

В.П. Мельник

ПРОГРАМА
фахового вступного випробовування
для здобуття освітнього ступеня магістра

Спеціальність – 016 «Спеціальна освіта»

Освітня програма – 016.01 «Логопедія»

Львів-2021

Укладачі програми:

1. К. Островська, доктор психологічних наук, професор кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти.
2. Б. Андрейко, кандидат психологічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти.
3. М. Породько, асистент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти.
4. О. Бушак, асистент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти.

Програма фахового вступного випробування для здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» за спеціалізацією 016.01 Логопедія на основі ступеня бакалавра (ОКР спеціаліста) затверджена на засіданні кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти
протокол № ____ від « ____ » _____ 2021 р.

Завідувач кафедри
спеціальної освіти та соціальної роботи _____ К.О. Островська
“ ____ ” _____ 2021 р.

Програма фахового вступного випробування для здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» за спеціалізацією 016.01 Логопедія затверджена на засіданні Вченої ради факультету педагогічної освіти

протокол № 7 від 2 березня 2021 р.

Голова Вченої ради

Д. Д. Герцюк

2 березня 2021 р

ВСТУП

Метою вступного фахового випробування зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта» для здобуття освітнього ступеня магістра з спеціальної освіти за спеціалізацією 016.01 Логопедія є визначення рівня знань та умінь абітурієнтів, що здобули освітній ступінь «бакалавр» та бажають здобути освіту за освітнім ступенем «магістр».

Програма фахового вступного випробування об'єднує основні положення з нормативних дисциплін, визначених стандартом підготовки студентів за освітнім рівнем бакалавр спеціальності 016 – Спеціальна освіта. Базові дисципліни, що складають основу тестувань – спеціальна педагогіка, галузі спеціальної педагогіки (корекційна психопедагогіка, тифлопедагогіка, сурдопедагогіка), фахові спецметодики, інклюзивна освіта.

Відповідно до правил прийому до Львівського національного університету імені Івана Франка у 2021 році, абітурієнти проходять фахове випробування на знання «спеціальної педагогіки», «логопедії», «інклюзивної освіти».

Мета фахового випробування – визначити глибину знань з педагогічних, психологічних дисциплін, логопедії, професійні уміння та навички в обсязі освітнього ступеня «бакалавр».

1. Перелік теоретичних розділів навчальних дисциплін із темами, що будуть винесені на вступне випробування:

Розділ 1 – спеціальна педагогіка з історією.

Розділ 2 – галузі спеціальної педагогіки (корекційна психопедагогіка, тифлопедагогіка, сурдопедагогіка).

Розділ 3 – логопедія.

Розділ 4 – інклюзивна освіта.

2. Список рекомендованої літератури для підготовки до вступного випробування

Фахове випробування проводиться у формі тестування. Тест складається із такого типу завдань:

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді. До кожного із завдань подано чотири варіанти відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо вступник обрав одну правильну відповідь у такому форматі:

Завдання 1:

відповідь В.

Критерії оцінювання завдань тесту:

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді оцінюється 0 або 1 тестовим балом: 1 бал, якщо вказано правильну відповідь; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не надано.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Розділ I. Спеціальна педагогіка з історією.

1.1 Корекційна педагогіка системі педагогічних наук

Спеціальна педагогіка як наука про особливості та закономірності навчання і виховання особистості при порушеннях процесів розвитку і соціалізації. Об'єкт, предмет і завдання спеціальної педагогіки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Сучасна термінологія в умовах оновленої гуманістичної парадигми дефектології (корекційної, спеціальної педагогіки). Основні поняття спеціальної педагогіки (порушення онтогенез, дизонтогенез, корекція, компенсація, соціалізація, абілітація та реабілітація, дивергенція, діти з порушеннями психофізичного розвитку та ін.).

1.2.Формування сучасних підходів допомоги дітям з особливими потребами

Процес формування сучасної освітньої політики Історичний розвиток корекційної освіти. Формування основних моделей інвалідності. Нормативно – правове забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти в Україні. Універсальний дизайн у навчанні. Сучасний погляд на спеціальну освіту

Організація міжвідомчої співпраці. Поняття доступності та універсального дизайну. Складові універсального дизайну у навчанні: архітектурна, матеріально-технічна, методична, людські ресурси. Диференційоване викладання - загальні принципи.

1.3. Особливості соціалізації дитини з інвалідністю

Вплив оточуючого середовища на формування та розвиток особистості. Дитина з інвалідністю в умовах сегрегації, спеціальних класів та інклюзивного середовища. Розвиток соціальних навичок у процесі навчання. Взаємодія дітей з різним рівнем розвитку в умовах освітнього середовища

1.4. Мультидисциплінарний підхід до побудови навчального процесу з дітьми з сенсорними та мовленнєві порушення у дітей,

Спільне консультування та викладання. Співпраця з родиною дітей з комплексними порушеннями в умовах спеціального закладу. Особливості організації спеціальних класів в умовах загальноосвітнього простору.

Організація навчання та виховання дітей з різними видами сенсорних порушень. Особливості навчання дітей з сенсорними порушеннями та порушенням опорно-рухового апарату.

1.5. Процес мовленнєвої діяльності. Психолінгвістика.

Теорії мовленнєвої діяльності. Психолінгвістика і психологія мовлення. Функції спілкування. Теорії рівнів мови. Основи мовленнєвої діяльності та її специфіка. Мовленнєвий акт. Поняття білінгвізму. Моделі породження мовленнєвого висловлення.

Розділ II. Галузі спеціальної педагогіки

2.1. Тифлопедагогіка. Предмет, завдання тифлопедагогіки, методи і міжпредметні зв'язки тифлопедагогіки, класифікація порушень зору. Роль зорового сприйняття в пізнанні навколишнього світу. Перспективи соціалізації осіб із порушенням зору. Діагностика в тифлопедагогіці.

2.2. Сурдопедагогіка. Предмет, завдання сурдопедагогіки, методи і міжпредметні зв'язки сурдопедагогіки, класифікація порушень слуху. Види мовлення, якими користуються діти з порушеннями слуху. Перспективи соціалізації осіб із порушенням слуху.

2.3. Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) як наука. Предмет, об'єкт, завдання галузі. Термінологія. Професійна підготовка корекційних психопедагогів. Актуальні питання розвитку галузі. Основи дидактики корекційної психопедагогіки. Процес навчання у загальноосвітньому навчальному закладі дітей з інтелектуальною недостатністю. Принципи навчання дітей з інтелектуальною недостатністю. Зміст корекційної освіти та його сутність. Методи навчання дітей з інтелектуальною недостатністю. Форми організації навчального процесу дітей з інтелектуальними порушеннями.

Організація корекційно-розвиткового навчально-виховного процесу дітей із інтелектуальними порушеннями. Педагогічна допомога дітям з корекції дефіцитарних шкільно-значимих функцій. Зміст, основні напрями та методи виховання дітей із проблемами інтелекту у загальноосвітньому навчальному закладі. Трудове навчання і виховання у загальноосвітньому навчальному закладі дітей з інтелектуальною недостатністю Моральне виховання у загальноосвітньому навчальному закладі дітей з інтелектуальною недостатністю. Естетичне виховання дітей з інтелектуальною недостатністю. Фізичне виховання дітей з інтелектуальною недостатністю. Позакласна робота у загальноосвітньому навчальному закладі дітей з інтелектуальними порушеннями.

2.4. Спецметодика навчання української мови та розвитку зв'язного мовлення.

Закономірності навчання учнів із психофізичними порушеннями рідної мови. Методи дослідження результатів мовної діяльності дітей з порушенням інтелекту. Труднощі у сприйманні і розумінні прочитаних творів і граматичного матеріалу. Завдання та зміст навчання школярів із інтелектуальними порушеннями української мови. Практичне спрямування навчання рідної мови. Основні напрями і методи роботи в добукварний період. Прийоми звуково аналізу та синтезу в період навчання грамоти. Формування графічних навчок учнів у букварному періоді. Прийоми вивчення звуків і букв. Розвиток зв'язного мовлення на різних етапах навчання української мови. Структура уроку письма, читання, української мови в школі.

2.5 Технології психокорекційної роботи з аутизмом

Можливості розвитку, корекції, освіти та соціалізації дітей з аутизмом. Навчальна корекційно-виховна робота з дітьми, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку. Теоретичні основи навчання і виховання дітей із раннім дитячим аутизмом. Методика діагностики РАС. Діагностичні методики.

Література:

1. Андрейко Б.В. Несприятливий прогноз розвитку дитини раннього віку / Андрейко Б.В. // Актуальні проблеми психології: зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Т. 3. Вип. 11. 2015. С. 201-218.
2. Андрейко Б.В. Основні аспекти формування класифікації порушення розвитку дитини / Андрейко Б.В. // Проблеми сучасної психології. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. Вип. 33. 2016. С. 24-34.
3. Андрейко Б.В. Психологічна допомога батькам дітей з порушенням розвитку // «Психологія і особистість»: зб. наук. праць, Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України, Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. № 2 (10), ч. 2. 2016. С. 58-64/
4. Коваль Г.П. Методика читання: Навчальний посібник / Г. П. Коваль, Л. І. Іванова, Т. Б. Суржук. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 208 с.
5. Марченко І. Формування творчого зв'язного мовлення у дошкільників із затримкою психічного розвитку / І. Марченко. – К. : КНТ, 2006. - 90с.
6. Методика навчання української мови в початковій школі: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
7. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка. Компантний навчальний курс. Навчальний посібник / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський, 2008. -204 с.
8. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка. Навчальний посібник. / С. Миронова. – Кам'янець-Подільський, 2008. – 204 с.
9. Островська К. О. Аутизм: проблеми психологічної допомоги : навч. посібник / К. О. Островська. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – 110 с.

10. Островська К. О. Реабілітація осіб з аутизмом у центрі денного перебування : навч. посібник / К. О. Островська, Ю. В. Рибак – Львів : «Тріада плюс», 2010. – 136 с.
11. Савченко О.Я. Методика читання у початкових класах : Посіб. для вчителя. – К. : Освіта, 2007. – 334 с.
12. Шульженко Д.І. Основи психологічної корекції дітей з аутистичними порушеннями : монографія. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 385 с.
13. Нечипоренко В. В. Підготовка фахівців для корекційної роботи з аутичними дітьми дошкільного віку. *Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія.* – Випуск 39: збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2020. – С. 81–90.
14. Синьов В. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії / В. М. Синьов. – К.: «МП Леся», 2010. – 779 с.
15. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка / В. М. Синьов. – К.,2007. – 242 с.
16. Синьов В.М, Матвєєва М.П, Хохліна О.П. Психологія розумово відсталості дитини : підручник. Київ : Знання, 2008. 359 с.
17. Синьова Є.П. Тифлопсихологія / Є.П. Синьова - Київ, 2004. — 213 с.
18. Синьов В.М. До побудови загальної теорії корекційної педагогіки: визначення предмету науки / В.М. Синьов // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №19.Корекційна педагогіка та психологія: зб. наукових праць. — К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. — №1. — 299 с.

Розділ 3. Логопедія

3.1. Загальні поняття логопедії.

Логопедія як спеціальна педагогічна наука. Анатомо-фізіологічні механізми мовлення. Основні періоди формування мовлення в

онтогенезі. Етіологія порушень мовлення. Класифікації мовленнєвих порушень. Методи логопедичного впливу.

3.2. Характеристика мовленнєвих порушень.

Дислалія, визначення, історичний аспект розвитку проблеми. Форми дислалії.

Дизартрія. Форми дизартрії за клінічною. Клініко-психологічна та психолого-педагогічна характеристика дітей з дизартрією.

Заїкання. Симптомокомплекс заїкання. Клінічні і психологічні особливості прояву заїкання.

Порушення голосу. Ринологія. Первинні та вторинні порушення в структурі дефекту при ринології.

ФФНМ, ЗНМ: теоретичні основи проблеми фонетико-фонематичного недорозвинення та загального недорозвинення мовлення.

Алалія. Дитяча афазія. Сучасні класифікації алалії і характеристика основних форм. Моторна, сенсорна алалія. Причини, механізми, симптоматика. Класифікації, форми афазій.

Порушення письма та читання. Профілактика порушень дисграфії, дислексії в дошкільному віці.

3.3. Особливості корекційної роботи з дошкільниками з ТПМ.

Методика корекційної роботи при дислалії. Недоліки вимови [J] (йотацізм), (каппацізм, параккаппацізм, гамацізм, хітизм). Недоліки вимови свистячих], шиплячих звуків. Недоліки вимови звуків (ламбдацізм, параламбдацізм, ротацізм і параротацізм).

3.4. Дизартрія. Форми дизартрії за клінічною класифікацією (в залежності від осередку ураження). Форми дизартрії на основі клініко-фонетичного аналізу вимовних порушень. Система корекційної логопедичної роботи.

3.5. Порушення голосу. Сучасний стан проблеми. Класифікація порушень голосу та дослідження голосового апарату і голосової функції.

Профілактика порушень голосу і профілактична робота з запобігання рецидивів голосової патології.

3.6. Ринологія. Первинні та вторинні порушення в структурі дефекту при ринології. Логопедичне обстеження осіб з ринологією. Доопераційна робота при вроджених незрощеннях твердого і м'якого піднебіння.

3.7. ФФНМ, ЗНМ. Теоретичні основи проблеми фонетико-фонематичного недорозвинення. Обстеження фонетико-фонематичної сторони у дітей дошкільного віку. Методичні основи проведення індивідуальних корекційних занять з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення (ФФНМ). Сучасний підхід до проблеми логопедичного обстеження дітей із недорозвиненням мовлення Основні принципи та напрямки корекційної роботи при ЗНМ.

3.8 Алалія. Афазія. Сучасні класифікації алалії і характеристика основних форм. Причини, механізми, симптоматика. Корекційна робота при алалії. Класифікації, форми афазій. Нейропсихологічне обстеження. Корекційно-педагогічна робота з подолання афазії.

3.9 Заїкання. Клінічні і психологічні особливості прояву заїкання.

Принципи диференційованого психолого-педагогічного корекційного впливу на осіб, що заїкаються. Сучасний комплексний лікувально-педагогічний підхід до подолання заїкання. Дисграфія, дислексія. Сучасні погляди на механізми письма та читання. Сучасний стан питання про порушення письма і читання. Зв'язок порушень письма і читання з порушеннями вербальних і невербальних психічних функцій. Методика логопедичної роботи з усунення дисграфії і дислексії.

Література:

1. Андрейко Б.В. Психологічні особливості соціалізації та спілкування дітей дошкільного віку із ЗНМ III рівня // Психологічний часопис. Науково-практичний журнал Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України. № 2(том5). Київ, 2019. С. 213-226.

2. Дегтяренко Т.М. Мовленнєва та сенсорна системи та їх порушення: навч. пос. / Т.М.Дегтяренко, О.В.Лобанова, І.О.Дудченко. –Суми : СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2009. –416с.
3. Конопляста С.Ю., Ринокалія від А до Я: Монографія / С. Ю. Конопляста. – К. : Книга-плюс, 2016. – 312 с.
4. Логопедія. Підручник. / За ред. М. К. Шеремет. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 376 с.
5. Піроженко Т.О. Комуникативно-мовленнєвий розвиток дитини: Монографія: ТОВ “Нора-прінт”, 2002. –309с.
6. Богуш А.М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи [Текст]: навч.-метод. посіб. / А.М.Богуш, Н.І.Луцан. –К.: Слово, 2008. –256
7. Логопсихологія : навч. посіб. / С. Ю. Конопляста, Т. В. Сак ; за ред. М. К. Шеремет. – К. : Знання , 2010. – 293 с.
8. Марченко І.С., Спеціальна методика початкового навчання української мови (логопедична робота з корекції порушень мовлення у дошкільників). [Навч. посібн. для студентів вищих навч. закладів.] / І. С. Марченко. – 1-видання. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 288 с.
9. Манько Н.В. Діагностика та корекція мовленнєвого розвитку дітей раннього віку: [Науково-методичний посібник] / Н.В. Манько. – К. : КНТ, 2008 – 256 с.
10. Овчиннікова Т.С. Музика, ритм і співи в логопедичній роботі. Методичний посібник для логопедів, учителів, вихователів і музикальних керівників загальноосвітніх і спеціальних навчальних закладів / Т. С. Овчиннікова, Л. О. Федорович / За наук. ред. Л.О. Федорович. – Кременчук : Християнська Зоря, 2009. – 88 с.
11. Островська К. О. Диференціація аутизму з алалією у практиці психологічного діагностування дітей з аутизмом / К. О. Островська // Тези міжн. наук.-практ. конф. «Аутизм : проблеми діагностики». – Львів, 2010. – С. 25-27.

12. Пінчук Ю.В. Мовленнєві вправи для виховання у дітей правильної вимови звуків Р, Р', Л, Л' / Ю.В. Пінчук, Л.Л. Циба. – К. : КНТ, 2007.
13. Савченко М.А., Методика виправлення вад вимови фонем у дітей: Навчальний посібник / М. А. Савченко. – Тернопіль, 2011. – 160 с.
14. Синьова Є.П. Тифлопсихологія / Є.П. Синьова - Київ, 2004. — 213 с.
15. Хрестоматія з логопедії / За ред. Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К. : КНТ, 2006. – 342 с.
16. Шеремет М.К. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : Навчальний посібник / М. К. Шеремет, О. В. Ревуцька. – К., 2009., - 244 с.
17. Фомічової Л.І. Хрестоматія з сурдопедагогіки /за ред. Фомічової Л.І., Київ, 2003. — 262 с.
18. Український логопедичний сайт.Режим доступу: www.logopedia.com.ua

Розділ 4. Інклюзивна освіта

Цінності інклюзивної освіти. Вихідні положення (діти з особливими освітніми потребами). Інклюзивне навчання. Інклюзивна освіта: українські реалії. Організація підтримки системи інклюзивної освіти. Розроблення навчальної програми. Визначення інвалідності, моделі інвалідності, права людей з інвалідністю, соціальна ізоляція, соціальна інклюзія, соціальна інтеграція. Концепція універсального дизайну. Мета, завдання, принципи впровадження інклюзивної освіти. Очікувані результати інклюзивної освіти.

Основи теорії та методики виховної роботи з дітьми особливих потреб. Методологічні принципи спеціальної педагогіки: принцип детермінізму, принцип єдності свідомості, особистості та діяльності, принцип розвитку. Теоретичні основи спеціальної педагогіки (дефектології). Наукові концепції Л.С. Виготського та їх значення для дефектології.

Диференційоване навчання та стандартизоване оцінювання дітей із особливими потребами. Мета і завдання диференційованого навчання. Спеціальна підготовка педагогів загальноосвітніх навчальних закладів до

впровадження інклюзивного виховання. Моделі спеціальної освіти. Модель інклюзивного навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Література:

1. Гладченко І.В. Соціалізація дитини з обмеженими розумовими можливостями в сучасному освітньому вимірі / Навчально-методичний посібник / І.В.Гладченко, М.О.Супрун, А.В.Висоцька.–К.: Інститут спеціальної педагогіки, 2014. –Режим доступу: <http://www.ispukr.org.ua>
2. Кашуба Л.В. Інклюзія в дошкіллі: розвиток, навчання виховання дітей із психофізичними порушеннями / Л. Кашуба, Н. Тарапака. – Кіровоград, 2013. – 140 с.
3. Колупаєва А.А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання / А. Колупаєва, Л. Савчук. – К., 2010. – 194с.
4. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю // Резолюція Генеральної Асамблеї ООН. – 2009. – № 61/106.
5. Островська К. О. Соціальна адаптація дорослих осіб з загальними розладами розвитку : навч. посібник / К. О. Островська. – Львів : «Тріада плюс», 2012. – 576 с.
6. Островська К. О. Особливості ставлення педагогів загальноосвітньої школи до інклюзивної освіти / К. О. Островська // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка. – К. : Д П «Інформаційно-аналітичне агентство», 2011.–Том Х.– Психологія навчання. Генетична психологія. Вип. 18. – С. 337–347.
7. Островська К.О. Індивідуальний маршрут дитини з розладами спектру аутизму. Навчальний посібник / К.О. Островська, І.П.Островський, Х.Я.Сайко. –2017. – Львів: Малий видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. – 52с .
8. Островська К.О. Секвенційні програми допомоги дітям з аутизмом : [Навчальний посібник] / К. О. Островська, О. Л. Саламон, Л. І. Січкач, Ю. В. Кондратенко, Н. В. Резнік. –2017. – Львів: Малий видавничий центр ЛНУ

імені Івана Франка. – 128 с. (рекомендовано Лист МОН України № 1/9-485 від 06.08.2018)

9. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>

10. Синьов В.М. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Пед. думка, 2001. – С. 417–418.

11. Ферт О. Діяльність Львівського інклюзивного ресурсного центру як інструменту формування інклюзивної освітньої політики в регіоні на основі напрацювань канадсько-українського проекту “Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні. Аналіз досягнень та проблемних питань / О. Ферт // Вища освіта України. – 2012. – С. 387–394.

12. Ферт О. Вплив просвітницької діяльності в середовищі педагогів на диференціацію навчання дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх закладах та формування інклюзивної освітньої політики у Львівському регіоні / О. Ферт // Вища освіта України. – К., 2011. – Т. II (27). – С. 436–440.

13. Ферт О. Організація середовища та ефективної роботи у класній кімнаті для учнів з ГРДУ / О.Ферт // Дефектологія. – 2009. – Вип. 3. – С. 15–18.

14. Шевцов А.Г. Сім'я і дитина в умовах інклюзивної освіти / А. Г. Шевцов, О.В. Романенко, Л.О. Ханзерук, О. В. Чеботарьова. – К. : Слово. 2013. – 106 с.

16. Синьов В.М, Шульженко Д.І. Психологія інклюзивної освіти учнів зі спектром інтелектуальних та аутистичних порушень. Актуальні питання корекційної освіти. 2017. № 9. С. 190–205.